

Vpliv ukrepov proti širjenju covida-19 na izvajanje glasbenih dejavnosti v slovenskih vrtcih

Dr. Inge Breznik

Zavod RS za šolstvo, OE Maribor,
Trg revolucije 7, 2000 Maribor

inge.breznik@zrss.si

The Impact of Covid-19 Control Measures on Musical Activities in Slovenian Kindergartens

Izveček

V prispevku je opisan posnetek stanja izvajanja glasbenih dejavnosti v vrtcih po Sloveniji, pridobljen na podlagi odgovorov 217 strokovnih delavcev. Ugotavlja se, da bi morale v vrtcih vsakodnevno prepevati z otroki, da bi se oddelke moralo bolje opremiti z glasbili ter da bi se strokovnim delavcem moralo zagotoviti več glasbenih seminarjev.

Ključne besede: predšolska glasbena vzgoja, petje, igranje na glasbila, ples, zbori.

Abstract

The article aims to illuminate the state of musical activities in kindergartens across Slovenia, based on the responses of 217 professionals. It is noted that should be sung daily with children in kindergartens, that every class should have better equipped with instruments, and that educators should be provided more music seminars.

Keywords: preschool music education, singing, playing musical instruments, dance, choirs.

Uvod

Glasbena vzgoja v predšolski dobi ima pomembno vlogo pri vzgoji in razvoju celostne osebnosti. Otroku prek glasbenodidaktičnih iger, ritmične izreke, petja, posnemanja, preizkušanja in eksperimentiranja z zvoki, izmišljanja glasbenih motivov, igranja na lastna in

druga glasbila, poslušanja in gibalnega izražanja ponuja pomembno spoznavno-učno okolje za pridobitev primarnih glasbenih izkušenj, ki so osnova za razumevanje glasbe, pogoj za razvoj glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj, temelj za vzgojo bodočega ljubitelja glasbe, poslušalca glasbe ali profesionalnega glasbenika.

Glasbena vzgoja je sestavni del strokovne podlage za delo v vrtcih, imenovane *Kurikulum za vrtce (1999)*, podrobneje obravnavana v sklopu področja »umetnost«, in je zato obvezen del vsakodnevnega življenja otrok v vrtcu. Pa je v praksi res tako? Ali se v vrtcih vsak dan poje, pleše, igra na glasbila? Kakšno je stanje sedaj, ko so bile skupinske glasbene dejavnosti zaradi ukrepov proti širjenju covid-19 prekinjene?

V nadaljevanju so predstavljeni rezultati anketnega vprašalnika o glasbenih dejavnostih v vrtcu, izvedena januarja/februarja 2022 z reprezentativnim vzorcem strokovnih delavcev vrtca, ki odražajo posnetek sedanjega stanja.

Analiza anketnih vprašalnikov o glasbenih dejavnostih v vrtcih

Januarja 2022 je bil s pomočjo Googleovih obrazcev oblikovan anonimni spletni anketni vprašalnik na temo glasbenih dejavnosti v vrtcu. Povezava nanj je bila poslana na e-naslove vzgojiteljev in pomočnikov vzgojitel-

jev, ki se udeležujejo vsakoletnega seminarja *Zborovska šola za vrtce*. To pomeni, da so v raziskavi zajeti glasbeno zainteresirani strokovni delavci.

V anketi je sodelovalo 217 strokovnih delavcev slovenskih vrtcev (to je velik, naključen vzorec). Pri obdelavi podatkov je bila uporabljena deskriptivna in kvantitativna kavzalna neeksperimentalna metoda pedagoškega raziskovanja. Podatki so prikazani tabelarično ter tudi opisno, z absolutnimi (f) in odstotnimi (f %) frekvenčnimi distribucijami.

Iskal se je odgovor na raziskovalno vprašanje: Koliko in v kakšni obliki so glasbene dejavnosti v vrtcih zastopane danes v primerjavi s časom pred epidemijo oziroma pred marcem 2020?

a) Preverjalo se je, **koliko zborov je delovalo v vrtcih pred epidemijo v primerjavi z danes ter kako so imeli/imajo organizirane vaje.**

Število delujočih zborov v vrtcih je v primerjavi s časom pred epidemijo drastično upadlo, saj je bilo delovanje v mešanih skupinah zaradi ukrepov proti širjenju covid-19 omejeno in je v času pisanja tega članka še vedno omejeno. Večina (več kot 80 %) anketirancev je odgovorila, da je pred marcem 2020 v njihovih vrtcih

Preglednica 1: Število delujočih zborov v vrtcih pred epidemijo in danes

	Nič f (f %)	En f (f %)	Dva f (f %)	Več f (f %)
Število zborov pred epidemijo (pred marcem 2020)	35 (16,1 %)	130 (59,9 %)	29 (13,4 %)	23 (10,6 %)
Število zborov danes (januar 2022)	145 (66,9 %)	56 (25,8 %)	9 (4,14 %)	7 (3,4 %)

Preglednica 2: Organizacija zborovskih vaj pred epidemijo

Organizacija zborovskih vaj pred epidemijo (f1 = 182 odgovorov o delujočih zborih pred epidemijo)	1-krat/teden f (f %)	2-krat/teden f (f %)	Večkrat/ teden f (f %)	Drugo f (f %)
	150 (82,4 %)	22 (12,1 %)	3 (1,6 %)	7 (3,8 %)

Preglednica 3: Organizacija zborovskih vaj danes

Organizacija zborovskih vaj danes (f1 = 72 odgovorov o delujočih zborih danes)	1-krat/teden f (f %)	2-krat/teden f (f %)	Večkrat/teden f (f %)
V mehurčkih po skupinah	45 (62,5 %)	4 (5,5 %)	0
Z vsemi skupaj	22 (30,5 %)	1 (1,3 %)	0

deloval najmanj en zbor, danes pa v skoraj 67 % vrtcev anketirancev zbori ne delujejo.

Slednje je razbrati tudi iz zapisov anketirancev: »Pevskega zbora nimamo zaradi pogostih karanten in mehurčkov. Zelo ga pogrešamo.« »Zaradi situacije z epidemijo pevskih zborčkov, kot smo jih poznali pred epidemijo, več ni. Na tem področju so otroci res prikrajšani.« »Žal, pevskih vaj nimamo zaradi porasta okužb in imamo premalo strokovnih delavk, da bi lahko to izvajale v skupinah. Veliko strokovnih delavk zaradi virusa ne želi prehajanja iz ene igralnice v drugo.«

Pred epidemijo so zborovske vaje v vrtcih najpogosteje potekale v mešanih skupinah enkrat tedensko (82,4 %), danes pa tistih malo delujočih zborov v mehurčkih po skupinah/oddelkih enkrat tedensko (62,5 %).

b) Preverjalo se je, ali se je pred epidemijo (pred marcem 2020) v vrtčevskih skupinah/oddelkih več/enako/manj pelo, igralo na glasbila in plesalo kot danes (januar 2022) ter kdaj se izvajajo omenjene glasbene dejavnosti.

Preglednica 4: Primerjava količine glasbenih dejavnosti v vrtcih pred epidemijo in danes

	Manj f (f %)	Enako f (f %)	Več f (f %)
Petje	12 (5,5 %)	164 (75,5 %)	41 (19,0 %)
Ples	18 (8,3 %)	166 (76,5 %)	33 (15,2 %)
Igranje na glasbila (lastna, improvizirana, Orffova)	23 (10,6 %)	166 (76,5 %)	28 (12,9 %)

Preglednica 5: Čas in količina izvajanja glasbenih dejavnosti v vrtcih danes

Čas in količina izvajanja glasbenih dejavnosti danes	Vedno/vsak dan f (f %)	Pogosto f (f %)	Redko f (f %)	Nikoli f (f %)
Zjutraj (npr. v jutranjem krogu)	119 (54,8 %) 17 (3,2 %) 19 (4,1 %)	78 (35,9 %) 99 (45,6 %) 119 (54,8 %)	18 (8,2 %) 86 (39,6 %) 71 (32,7 %)	2 (0,9 %) 15 (6,9 %) 8 (3,6 %)
Pred hranjenjem (npr. ko čakamo na zajtrk, malico, kosilo)	46 (21,2 %) 31 (14,3 %) 3 (1,4 %)	118 (54,4 %) 120 (55,3 %) 53 (24,4 %)	50 (23,4 %) 65 (29,9 %) 106 (48,8 %)	3 (1,4 %) 0 55 (25,3 %)
Ko smo zunaj (npr. na igrišču, na sprehodu)	11 (5,1 %) 3 (1,4 %) 25 (11,5 %)	95 (43,8 %) 90 (41,5 %) 130 (59,9 %)	106 (48,8 %) 110 (50,7 %) 62 (28,5 %)	5 (2,3 %) 14 (6,4 %) 0
Petje/ples/igranje na glasbila integriram v proces učenja pri drugih dejavnostih (npr. MAT, NAR, DRU)	24 (11,5 %) 7 (3,2 %) 11 (5,1 %)	130 (59,9 %) 123 (56,7 %) 107 (49,3 %)	58 (26,7 %) 77 (35,5 %) 86 (3,9 %)	5 (2,3 %) 10 (4,6 %) 13 (5,9 %)
Petje/ples/igranje na glasbila izvajam kot samostojno dejavnost	41 (18,9 %) 34 (15,6 %) 51 (23,5 %)	151 (69,6 %) 147 (67,7 %) 130 (59,9 %)	23 (10,6 %) 33 (15,2 %) 34 (15,6 %)	2 (0,9 %) 3 (1,4 %) 2 (0,9 %)
Ob praznovanju rojstnih dni ter praznikov	173 (79,7 %) 134 (61,7 %) 43 (19,8 %)	44 (20,3 %) 76 (35,0 %) 94 (43,3 %)	0 5 (2,3 %) 69 (31,8 %)	0 2 (0,9 %) 11 (5,1 %)
Petje spremljam z glasbilom	56 (25,8 %)	96 (44,2 %)	59 (27,2 %)	6 (2,7 %)

Legenda: petje/ples/igranje na glasbila

Večina anketirancev (več kot 75 %) meni, da se v skupinah/oddelkih ohranja enaka količina glasbenih dejavnosti, povezanih s petjem, igranjem na glasbila in plesom kot pred epidemijo.

Iz zapisov anketirancev pa so razvidne tudi druge okoliščine: »V našem vrtcu so večinoma prve starostne skupine, zato ni zbora. Pred epidemijo smo skupaj izvajali veliko glasbenih dejavnosti, skupaj smo plesali in prepevali.« »Pred epidemijo smo imeli redna tedenska srečanja vseh otrok v avli vrtca, skupaj smo prepevali, ritmizirali, se učili nove pesmi in prepevali pesmice po želji otrok, s pesmico voščili slavljencem, se igrali glasbenodidaktične igre, igrali na lastne inštrumente ... Ob glasbi smo se res veliko družili.«

Preglednica 6: Število glasbil za spremljavo otroškega petja

S katerimi glasbili spremljate petje otrok?	Število (f)
Kitara	36
Klavir (akustični, električni)	34
Orffovi inštrumenti	33
Blokflavta	33
Ukulela	32
Harmonika	5
Melodika	3
Prečna flavta	1

Ugotavljamo, da anketiranci z otroki vsak dan/vedno pojejo v jutranjem krogu in ob praznovanjih, pogosto pred hranjenjem, petje integrirajo z drugimi dejavnostmi, ga izvajajo kot samostojno dejavnost ali pa spremljajo z glasbilom (največkrat s kitaro, klaviaturo, Orffovimi glasbili, blokflavto in ukulelo). Slednje dokazujejo naslednji zapisi anketirancev: »Glasba se izvaja vsak dan, ne glede na čas, prostor, dejavnost. Spontano med igro.« »Otroci zelo radi prepevajo, še posebej uživajo ob spremljavi z malimi ritmičnimi inštrumenti.« »V skupini imam otroke, ki zelo radi prepevajo, in tako je petje pri nas doma.« »Pri nas ne mine dan v vrtcu, da ne bi peli.« »V korona času smo več posegali po glasbi, saj na nas deluje sproščujoče.« »Glasbene, plesne in gibalne dejavnosti potekajo v enaki meri kot pred epidemijo.« »V oddelku izvajamo

glasbene dejavnosti nespremenjeno, na ravni vrtca pa se je dosti spremenilo.«

Ne smemo pa prezreti naslednjih zapisov anketirancev, ki opisujejo drugačen položaj: »V drugih skupinah po našem vrtcu se poje zelo malo.« »Opažam, da je v vrtcu premalo petja in sploh glasbenih dejavnosti.« »Škoda je, da so te skupne dejavnosti, kot so pevske in dan za pesmico, pri katerih se je zbral celoten vrtec in kolektiv, sedaj prepovedani. Že tako se premalo poje in igra, sedaj pa je tega še manj.« »Meni osebno je glasba močno področje.

Opažam pa, da se v drugih skupinah zelo malo poje. Na vajah zbora sem opazila, da je večina otrok znala zapeti pesmice, ki so jih slišali na telefonu, pri risankah, v angleščini, da pa skoraj niso znali zapeti nobene pesmi iz skupine/oddelka ali nobene ljudske pesmi.« »Žal so odpovedani ‚nastopi‘ med skupinami, druženja, prireditve z glasbeno-plesnimi točkami, ki popestrijo/združujejo/zabavajo/krepijo samozavest otrok in spodbujajo veselje do glasbeno-plesnih dejavnosti.«

Ples vedno spremlja praznovanja in se pogosto izvaja v jutranjem krogu, pred hranjenjem, kot integriran z drugimi dejavnostmi ali kot samostojna dejavnost.

Igranje na glasbila je pogosto v jutranjem krogu, pred hranjenjem, zunaj (z lastnimi ali improviziranimi glasbili iz okolja), integrirano z drugimi dejavnostmi ali kot samostojna dejavnost.

Nekateri anketiranci pa so zapisali nasprotno od zgoraj navedenih trditev: »V vrtcu se premalo uporablja Orffov inštrumentarij.« »Pri strokovnih delavcih opažam zelo nizko stopnjo uporabe glasbil za spremljavo.« »Premalo petja, premalo igranja na inštrument, premalo vsega z glasbenega področja.«

c) Preverjalo se je, kakšna je **naklonjenost vodstva glasbenim dejavnostim v vrtcu.**

Večina vodij vrtcev (85,2 %) podpira glasbene dejavnosti v vrtcih, kar je spodbudno za sistematično uvažanje in razvoj predšolske glasbene vzgoje v slovenskih vrtcih.

Otroci zelo radi **prepevajo**, še posebej uživajo ob spremljavi z malimi ritmičnimi inštrumenti.

Preglednica 7: Podpora vodstva pri izvajanju glasbenih dejavnosti

	Me zelo podpira f (f %)	Me podpira f (f %)	Me ne podpira f (f %)	Drugo f (f %)
Podpora vodstva	73 (33,6 %)	112 (51,6 %)	29 (13,4 %)	3 (1,4 %)

S primerno glasbeno vzgojo

v vrtcu bi vsi otroci (tudi tisti z manj posluha) v šolo stopili z več samozavesti, skupinskega duha, discipline, globalne kulturne raznolikosti in delovnih navad.

Kljub podpori vodstva pa anketiranci izražajo želje, o katerih odloča vodstvo vrtca, kot na primer:

- Želje po udeležbi na več izobraževanjih s področja glasbe (zapisi enajstih anketirancev).
- »Posodobiti bi morali glasbeni kabinet. Potrebujemo nova glasbila. V vsaki igralnici bi morali imeti na voljo male ritmične inštrumente, da so glasbila dostopna vsak dan vsem (ali vsaj za polovico otrok v skupini) in da

so na voljo v vseh oddelkih.« (Na to temo še trije zapisi anketirancev.)

- »Čeprav nas vodstvo zelo podpira, se vseeno bojijo izvajanja zborov po enotah, saj ne moremo zagotavljati mehurčkov.«
- »Vsi si želijo, da bi se obogatitvene dejavnosti izvajale. Sama vodim pevski zbor, vendar se nikoli ne najde pravi čas za to, vedno ima ena skupina nekaj drugega. In potem iščem kombinacije. Ali pa ni nadomestila v oddelku v času ‚mojih zborovskih‘ vaj in potem zopet vaje odpadejo.«
- »Menim, da sta glasba in ples, primerna za vrtčevske otroke, nepogrešljiva za razvoj predšolskih otrok. Žal večina vzgojiteljic po končanem študiju opusti igranje inštrumenta. Žal tudi vodstveni kader tega ne zahteva, pa bi moral.«

d) Na odprto vprašanje »Želite na tematiko šolskih pevskih zborov še karkoli sporočiti?« je prispelo 73 odgovorov. Nekateri zapisi so navedeni zgoraj ob interpretacijah rezultatov, nekaj pa je izpostavljenih v nadaljevanju:

- »Veliko strokovnih delavcev se glasbi ne posveti optimalno, bolj važen je rezultat namesto procesa. Pri učenju pesmic uporabljajo zgolj celostne metode in le prepevajo pesmi tako dolgo, dokler jih večina otrok ne zna oziroma dokler jih nekaj ne poje na glas, da se ‚dobro sliši‘. Premalo je poudarka na delu po delih – najprej ritem, zatem besedilo, potem melodija, za konec pa vse skupaj; namesto več tednov se z eno pesmico ukvarjajo en teden, vidijo neke kratkoročne rezultate, ki pa dolgoročno h glasbenemu izobraževanju ne doprinesejo dovolj. S primerno glasbeno vzgojo v vrtcu bi vsi otroci (tudi tisti z manj posluha) v šolo stopili z več samozavesti, skupinskega duha, discipline, globalne kulturne raznolikosti in delovnih navad. Za glasbeno nadarjene pa bi bil še dodaten plus, saj bi bili glasbeno pripravljeni za nadaljnje učenje, ker bi imeli usvojen ritem, intonacijo, prepoznali bi spekter glasbenih žanrov, inštrumentov in podobno. Ker je za večino ljudi glasba zgolj postranska stvar v življenju, menijo, da je tudi v vrtcu ‚čisto OK‘, če je glasba tudi tam zgolj postranska dejavnost. Ne zavedajo se učnega potenciala glasbe kot didaktičnega sredstva za tako rekoč celoten del kurikula. Zato je proces bolj pomemben od rezultata.«
- »V izobraževanje vzgojiteljev bi morali NUJNO ponovno uvesti preizkus glasbenih sposobnosti: melodični in ritmični posluh. S prekvalifikacijami številnih delavcev, ki so potem tudi diplomirali, se glasbenim dejavnostim v vrtcu ne posveča dosti pozornosti, saj so vzgojiteljice nezainteresirane, ker same nimajo posluha. Takšna je moja osebna izkušnja.«
- »Menim, da premalo damo na kakovost glasbenih dejavnosti pa tudi na kakovostno izbrane glasbene vsebine. Redko jih izvajamo v skladu z didaktiko glasbe (vključevanje vseh prvin v dejavnosti). Za-

takne se že pri intoniranju. Tudi študentke pogosto nimajo pravega znanja.«

- »Glasbene dejavnosti bi morale biti v prihodnosti predstavljene kot prednostna naloga vrtcev, saj so premalo izkoriščene. Menim, da imamo premalokrat izobraževanja, delavnice na tem področju v okviru našega vrtca.«

Sklep

Raziskava je pokazala, da je zborovsko petje v času ukrepov proti širjenju covid-19 utrpelo škodo tudi na predšolski ravni. Število vrtčevskih zborov je zelo upadlo. Tisti vrtci, ki imajo zборе, pa so jih organizirali po mehurčkih, znotraj skupin/oddelkov.

Količina izvajanja glasbenih dejavnosti, vezanih na petje, ples in igranje na glasbila, je v skupinah/oddelkih enaka kot v času pred epidemijo. Menimo, da zato, ker so bili anketni vprašalniki poslani glasbeno motiviranim vzgojiteljem in pomočnikom vzgojiteljev. Slednji pa v odprtih odgovorih izražajo skrb, da se v drugih skupinah/oddelkih manj poje in igra na inštrumente. Podpora vodstva pri izvajanju glasbene dejavnosti je dobra.

V nadaljevanju so podana priporočila za večji izkoristek izvajanja glasbenih dejavnosti v vrtcih:

- spodbujati vsakodnevno, skupinsko petje v skupinah/oddelkih,
- povečati nabor kakovostnih (brezplačnih) izobraževanj s področja glasbe za strokovne delavce vrtca,

- spodbujati redna strokovna izpopolnjevanja s področja glasbe,
- opremiti skupine/oddelke z opremo za izvajanje glasbenih dejavnosti (na primer ritmična glasbila, klaviature/kitara/ukulela, avdio naprave, notno gradivo z zvočnimi posnetki pesmi za predšolske otroke),
- uvesti preizkus posluha za študente na vzgojiteljskih programih (ta se ne izvaja že več kot 15 let na nobeni od pedagoških fakultet), kajti opažamo porast pomanjkljivo razvitega posluha med vzgojitelji, ki zato posledično ne želijo izvajati glasbenih dejavnosti v skupini.

Kljub temu nas dolgoročno ne skrbi, da bi se glasba izgubila iz vrtcev, saj med vzgojitelji in pomočniki obstajajo glasbeni zanesenjaki, kar izžarevajo naslednji zapisi: »Glasba ima blagodejen vpliv na telo in duha, zato naj bo vsak dan prisotna pri delu z otroki.« »Glasba veseli, umirja, daje pogum ...« »Glasba nam polepša še tako turoben dan. Glasba je kljub epidemiji čudovita in bo takšna tudi ostala. Če imaš veselje do teh dejavnosti in če z glasbo živiš, si delo prilagodiš tako, da s svojim znanjem osrečuješ in navdušuješ tudi druge, ne glede na covid.« »Ob glasbi smo srečnejši.« »Otroci potrebujejo glasbo. Glasba jim pomaga premagovati različne ovire tako na razvojnem področju kot v teh čudnih covidnih časih. Prav tako pa nam odraslim pomaga premagovati različne ovire in stres.«

Zborovsko petje je v času ukrepov proti širjenju covid-19 utrpelo škodo tudi na predšolski ravni. Število vrtčevskih zborov je zelo upadlo.

Viri

Bahovec, D. E. et al. (2004). *Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih*. Ljubljana: MŠŠ, ZRSŠ. *Kurikulum za vrtce*. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/podrocja/predsolska-vzgoja/kurikularni-dokumenti/>.

Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerzitetna založba Annales.

Breznik, I. (2020). »Glasbene dejavnosti v vrtcu«. V: *Glasba v šoli in vrtcu, ur. I. Breznik, letnik 23, št. 1/2020*. Ljubljana: ZRSŠ, 2–4.